

STUBOVI RAZVOJA

Ove godine smo se opredelili za jednu promenu u ovom delu Bele knjige. Naime, u dosadašnjim izdanjima su u odeljku o stubovima razvoja iz godine u godinu bili praktično analizirani isti sektori, i po pravilu su obuhvatali: energiju, telekomunikacije, digitalizaciju i elektronsko poslovanje, nekretnine i izgradnju i radnu snagu i ljudski kapital.

U ovogodišnjem izdanju Bele knjige napravali smo jednu izmenu u tom smislu što smo u delu sektorskih analiza u Stubovima razvoja prezentovali rezultate onih sektora koji su ostvarili najveći napredak u prethodnoj godini. Ove godine to su bili: energetika, digitalizacija, zaštita korisnika finansijskih usluga, javne nabavke i tržište kapitala.

ENERGETIKA

Sektor energetike, koji obuhvata proizvodnju i prenos električne energije, tržište za obnovljive izvore energije i energetske efikasnosti, bio je izložen brojnim izazovima prethodnih godina. Pre dve godine to se odnosilo na moguće rizike u delu snabdevanja električnom energijom ali je to na kraju ipak uspešno prebrođeno. S globalnom energetsom krizom otvorili su se problemi u snabdevanju i ostalim energentima.

Nedovoljna ponuda energenata i neizvesnost u njihovom snabdevanju doveli su do jakog šoka na strani ponude, izazivajući nestašice. Taj šok ponude, uz ugrožavanje, a ponegde i kidanje lanaca dobavljača, preneo se na troškovnu inflaciju i rast cena.

Vlada je uvela kontrolu cena jer je započeta liberalizacija tržišta električne energije mogla je dovesti do značajnijeg povećanja troškova za domaćinstva i privredu. Istovremeno, izvršena je promena upravljačke strukture u EPS-u, promenjena je njegova poslovna politika i otklonjeni su glavni uzroci njegovog lošeg poslovanja. Snabdevanje električnom energijom je poboljšano i stabilizovano. Započeta je transformacija EPS-a iz javnog preduzeća u akcionarsko društvo. Postavljen je novi nadzorni odbor, čime su preduzeti bitni koraci ka profesionalizaciji upravljanja EPS-om.

Srbija je u 2023. dopunila regulatorni okvir u skladu sa Trećim energetske paketa EU i de iure liberalizovala tržište električne energije. U tom pogledu je nastavljena politiku pune primene relevantnih propisa EU.

Uprkos liberalizaciji, EPS ostaje najdominantniji snabdevač sa oko 97% učešća na otvorenom tržištu.

Ugalj ostaje dominantan izvor za proizvodnju električne energije – više od 70% godišnje proizvodnje potiče iz elektrana na uglju. Rudnici uglja su u relativno lošem stanju. Neke od najvećih termoelektrana će morati da se remonuju ili im predstoji postupno gašenje. Trenutno postoji povećani uvoz uglja kako bi se održala proizvodnja u termoelektranama. Prelaz na „zelenu“ ekonomiju je odložen za neko buduće vreme.

Kod obnovljivih izvora energije ključan je sistem podsticajnih mera za proizvodnju električne energije iz ovih izvora. Podsticajne mere su predviđene u vidu sistema tržišne premije i fid-in tarifa. Oba sistema će se sprovesti putem aukcije i odnose se na cenu električne energije, preuzimanje balansne odgovornosti i pravo na prioritentan pristup mreži. Napuštanjem sistema podsticanja po redosledu i uvođenjem aukcija, otvara se mogućnost za novi ciklus investicija i postizanje konkurentne cene otkupa električne energije.

U oblasti energetske efikasnosti počela je sa radom Uprava za finansiranje i podsticanje energetske efikasnosti. Na tržištu energetske efikasnosti u značajnom broju lokalnih samouprava započeta je realizacija projekata o ugovaranju energetske učinka (EnPC) za javno osvetljenje. Takođe je počelo da funkcioniše i ugovaranje snabdevanja energijom (ESC), pre svega u javnom sektoru u kome su škole i bolnice prioritete.

Savet stranih investitora je u ovoj oblasti dao osam preporuka za unapređenje poslovne klime. Kod pet je zabeležen značajan napredak, a kod tri određeni napredak. Otuda je energetika na čelu liste sektora u kojima je ostvaren najveći napredak. Savet stranih investitora je visoko ocenio napredak u 2024. godini sa indeksom 2.63, što je iznad nivoa iz 2023. koji je iznosio 2.30.

DIGITALIZACIJA I ELEKTRONSKO POSLOVANJE

Sektor digitalizacije i elektronskog poslovanja, koji obuhvata elektronsku trgovinu, elektronsku identifikaciju, izdavanje elektronskih dokumenta, kao i elektronsko poslovanje upravnih organa, uključujući povezivanje javnih baza podataka, ostvario je drugo najdinamičnije poboljšanje poslovne klime.

Na globalnom nivou tehnološki sektor je u prethodnom periodu prolazio kroz velike promene. Posle bankrotstva kripto-menjačnica, otpuštanja u IT gigantima, došlo je do ogromne popularizacije Chat GPT-a uvodeći veštačku

